

PATRIA NOVA

SEGONA ÈPOCA

Any I :: N.º 3

SETMANARI VALENCIANISTA

Rubiols, 1, primer.-Valencia

Valencia 7 de Abril 1923

10
CÈNTIMS

El nostre provincianisme

A tots els valencians els molesta la denominació de provincians. No hi ha ningú que es mostre indiferent a la classificació. I sobre tot els que van a Madrid, ciutat que vessa el seu despreu per les terres d' Espanya, es senten agraviats quan s' els aplica la paraula mortificadora.

Diguem que el mot de provincians ens escau justificadament. Lamentem-ho. Però restituïm al mot el seu verdader domini, en el que entra també Madrid.

L' esperit provincià apareix per totes bandes. Cal diferenciar-lo de aquelles supervivències gustoses d' un carrer antic amagat en el cor de la ciutat, d' un edifici francament inactual, però suggestiu a les mirades, de alguna vella costum apunt d' extingir-se...

El nostre provincianisme existix. Està en la supremacia dels funcionaris d' escalafó de R. O., en la funció primària dels partits polítics, en l' educació una mica abominable de la gent, en la falta de vida espiritual, en la limitació localista, en tantes i tantes coses més.

Algú, al vore com s' alça una construcció moderna, de guts discutible, o al passar per un carrer nou i simètric, haurà pensat: Com canvia açò. Però lo que canvia no es la gent, sino les pedres.

I al saber que es vol elevar la dignitat de la llengua valenciana, que es dona crèdit a les veus ancestrals de la patria, haurà dit petulantment: Això, mai. Perque creu que ens enfonsariem en un estat obscur i misèrrim.

Son manies. Aquesta classe de gent està plena de contradiccions. Per un costat es individualista, car això favorix el seu egoisme. Per un altre ee enemiga de les personalitats diferenciades en la vida dels pobles. Creu que els pobles amants de les seues coses no poden ser universals. Per a ser universal hi ha que ser igual que els altres, tindre una fesomia idèntica, parlar una mateixa llengua...

El nostre provincianisme existix. Volem bandejar-lo com una taca infamant, pero cada volta esdevé més fort, més ensamblat amb el nostre caràcter. Fugint del seu cercle, el fem més cenyit.

I es que el provincianisme significa abdicació de l' esperit.

Lo que diuen els altres...

SALMERON.—El nom del célebre cabdill republicà don Nicolau Salmerón va unit al moviment de Solidaritat Catalana d' una manera indestructible. Els paràgrafs que reproduïm a continuació formen part d' un discurs seu pronunciat en les Corts espanyoles com a diputat solidari. Diuen aixís:

«Nostra guerra de la Independència, el moviment de l' any 1820, el de la Junta Central de 1840, el moviment de l' any 1868, ¿qué altra cosa son, quan s' ha determinat un moviment convulsiu en l' existència d' Espanya, que l' afirmació vigorosa, sana i fecunda de l' existència de les regions en l' apenes somniada i cantada per poetes, pero no viscuda i encarnada en la realitat, existència d' una nacionalitat que fou atrofiada quan començà a formar-se? Tan dura

com volgueu, tan amarga com es sent, pero aquesta es la veritat!

Existix d' unes a altres comarques en Espanya ben determinada, ben traçada, l' existència d' una vigorosa personalitat en Catalunya, un poc més tenue en Valencia i Aragó; determinada en Galicia i en Asturies, residu del procés d' antiga civilització de raça; no incorporada ni fosa en el progrés de la civilització posterior, en les provincies vasco-navarres; en aquestes llanures castellanes, pòsit antic del període terciari, amb una falta de tonicitat, d' existència vigorosa, intensa i enèrgica, que fa que allí no prenga particular relleu l' aspiració determinada dels habitants, perque ni tan sols la té el sol de la terra; i un poc en Andalucia i Extremadura. I davant aquestes condicions, ¿quina es l' obra de l' estadista? ¿Espantar-se del moviment sà, vigorós, enèrgic, benefactor, sant, d' una regió que

sent vivament sa personalitat, o pendre açò com signe fatídic de pròxim desastre nacional? ¿Es que poden pensar els estadistes que es restauren les energies nacionals amb la invocació de la patria espanyola que s' identifica amb l' Estat, que s' identifica amb la monarquia, que s' identifica amb el cacic? Això no mereix més que la indiferència i l' arronsament de muscles de qui sent intensament la vida nacional, l' enèrgica protesta de que amb allò no hi ha possible redempció.»

El qui no ama la llengua que parla no s' ama a si mateix. La llengua fa l' home.

Séneca.

El "Tanto monta..."

Un dels moments de més males-trugança per a Valencia i pobles de la Confederació, fou aquell de la unió a Castella per mig d' un matrimoni que consumà l' anomenada unitat nacional.

Aquest matrimoni fou el de Ferrán d' Aragó amb Isabel de Castella, anomenats després els Reis Catòlics. L' enllaç tingué una fórmula que no més fou una bella llegenda: el «*Tanto monta, monta tanto Isabel como Fernando*».

Analitzem algunes circumstancies que ens donaran una mica de llum aprop d' aquest capdal esdeveniment, a quin voltant s' ha produït una abundosa i tendenciosa literatura i tota mena de ditirambes una mica discutibles que han ensorrat la veritat crua.

Al matrimoni qui aportà una major dot fou Ferrán d' Aragó. Nostra Confederació era pot ser l' Estat més poderós del mon en aquell temps. Castella venia a esser lo que es ara. La diferència era prou remarcable.

El contracte matrimonial va imposar a Ferrán dures i injustes clàusules. Contravenint les costums, el rei fou el que tenia d' anar a viure amb la esposa, amb la imposició de no residir en les terres de la monarquia aragonesa.

Així un factor important, la

residència de la Cort, sempre centre d' esplendor, era arrebatat a les nostres terres, fent convergir cap a Castella estimables elements de grandesa espiritual i material. Isabel, caràcter més definit i voluntat més ferma que Ferrán, era la que prevaleixia en el governament de tots els pobles de la monarquia.

La conquesta de Granada, descobriment d' Amèrica, política africanista, tot fou encarrilat en favor de Castella, que començava també a influenciar amb la centralització de la Cort, el desenvolupament de la cultura i a expandir la seua llengua en detriment de la nostra.

Els nobles castellans mai tingueren estima a Ferrán, al que motejaren amb el nom de *modorrico catalán*, i quan morta Isabel aquest marxava cap a les terres aragoneses, tingué de vore en la vergonya de que al seu pas per les viles castellanques li tancaren les portes.

Isabel tampoc ens volia gens i sovint li dia al seu espós paraules semblants a aquestes: *Aragón no es nuestro; menester es que vayamos de nuevo a conquistarlo*.

Ferrán va contraure després matrimoni per vore si tenia successió masculina que li permetera trencar aquella unió desfavorable a la Confederació. Però no ens va ser donada aquesta gràcia i cada dia foren més forasters i més adverses les dinasties que a més del govern de la nostra Patria anaren enforçant nostres llibertats.

La Fatalitat semblava presidir per a nosaltres aquell transcendental període històric de considerable relleu, fita capdal del caminar de nostra vida política, que iniciava de ple la etapa de la decadència.

Una Història oficial, falsa i convencional, ha enterbolit aquells dies, que tenim d' estudiar lo més exactament que ens siga possible per traure profitoses ensenyances.

V. TOMÁS I MARTÍ

La darrera crisi

Una crisi política espanyola no es un espectacle rar i sorprenent, sino periòdic i monòton. Per a les conseqüències que es deriven de cada crisi, valdria la pena no produir-les. Però açó seria perpetuar una ocupació productiva del Poder, en benefici d' un sols partit. I tots els partits espanyols viuen estimulats per l' esperança de l' efímera participació de les ventajoses del govern.

Aquesta crisi del govern liberal de García, una calamitat com qualsevol altra, anava a plantejar-

se primer per els plans bèlics del Comisari civil senyor Silvela. El senyor Silvela, del Ministeri de Marina botà a les costes africanes, i allí, buscant, buscant, trobà aquesta idea de salvació, que es conquistar militarment Alhucemes, tal volta per a produir una interior satisfacció al Marquès de idem.

Està vist que per a la mentalitat dels estadistes espanyols, les solucions pacífiques, a base de bona administració i de respecte, no son únicament difícils de comprendre i de sentir. Per a ells sols hi ha el camí de la guerra, salvatge, sense ciència, o l' abandó, que es indubtablement lo millor.

El cas del senyor Silvela se repetirà fins a lo infinit. Anirà un polític incult, com tots, amb l' encàrrec d' implantar el protectorat, però com aquesta missió delicada sols la poden realitzar els pobles superiors i forts, forts no per a imposar-se brutalment, pensará en la dominació militar a base d' una llibertat completa dels instints.

Al senyor Silvela l' han tret de la seua orientació bèlica, per a deixar-lo desorientat, i l' han facturat novament al Marroc. Que llisca allí el seu uniforme davant dels indígenes, què pase unes quantes revistes militars i que faça temps fins que un canvi de govern porte un canvi de Comisari. Aleshores «el que venga detrás que arree».

Però els elements reformistes, que integren la coalició liberal, es rebelaren, car si no es reformava quelcom, la Constitució per exemple, perdria sentit la seua denominació política. I atíats per una crítica despietada, que els llançava al rostre la mentida de la seua ètica i del seu puritanisme (Alcaldes de R. O., procediments electorals, encasellat, etc., etc.), exigiren que la declaració ministerial continguera la reforma de l' article de la Constitució que es referix a la qüestió religiosa.

Francament, a nosaltres no ens asusten les reformes de la Constitució, i sobre tot d' una Constitució convencional, que s' arrima a un costat quan entrebanca. Per nosaltres la poden reformar de cap a peus, que aixó es lo que nosaltres volem també.

Però a aquests liberals espanyols, que prometien reformar i tot la propietat privada, sino els asusta la reforma constitucional, al menys no la creuen útil en vigília d' eleccions.

Els reformistes han aprofitat l' ocasió per eixir-se'n del Ministeri, però amb la promesa de ser ben tractats en les eleccions. I la crisi ha quedat resolta substituint

el senyor Villanueva al senyor Pedregal.

Ara a preparar les eleccions, a traure el major número de diputats i a realitzar una obra ben lliberal. Hi ha que seguir el curs de la història de Espanya. I la història d' Espanya es la guerra vergonyosa del Marroc, els atentats terroristes, les persecucions del nacionalisme, el ridícul internacional.

A aquest programa li poden posar la música de «Las Corsarias».

GLOSSES

Fa ja temps que les capsas de mistos arriben a les nostres mans un poc més decoratives. ¿Recordeu aquell deplorable dibuix amb la bandera espanyola onejant a l' interior de les antigues capsas? ¿Feia una llàstima llançar a certs llocs malolents la ensenya patria quan la capsas era buida!

Ara, les capsas de mistos porten vistosos anuncis; dibuixos de Penagos amb uns ninots angulosos, com fets de llistons de fusta; fins hem vist un dibuix excel·lentíssim de Ribas anunciant no recordem quin producte. Ademés, hem vist —i açí tenim l' únic motiu d' aquesta crònica— unes capsas de mistos que porten en lloc ben visiu les quatre barres catalanes i un anunci que diu—en català, està clar—aixó: «Català: el teu diari es La Publicitat.»

Fins ara, açó no té res de particular. Però hi ha que dir que aquestes capsas amb propaganda catalanista son fetes a Madrid i a Madrid residix la societat concessionària dels esmentats anuncis.

Està clar que 's molt lògic que un diari català faça en català la seua propaganda. I no serem nosaltres els que censurem a eixos senyors madrilenys perquè a canvi d' uns ingressos, ben licits per cert, accepten un anunci escrit en la llengua oficial dels nacionalistes catalans. Però cal remarcar el fet per a que prenguen nota tots aquells que tenen un insult—el menys agresiu els diu hipòcrites—per als industrials catalans que sense perjudici de cridar ¡Parleu català! en la seua terra, parlen castellà quan tenen necessitat de vendre els panyos que fabriquen. No creem que aixó siga cap pecat. Per el contrari, demostren amb aixó tindre un concepte prou exacte de lo que significa viatjar per el món; fins ens atrevim a dir que demostren una major cultura que tots aquells que 'ls censuren aquest principi d' educació, i que no saben parlar més que 'n la seua llengua... i en certs casos de manera

deplorable. I en tot cas, els viatjans catalans no fan sino alló mateix que ara ha fet la companyia concessionaria dels anuncis en les capses de mistos. Que es, ademés, lo que fan a França els castellans que volen vendre els productes de la seua terra: açó es, parlar en la llengua del país que visiten. ¿No vos sembla aixó elemental?

ENRIC DURÁN I TORTAJADA

INTERNACIONALISME

Hem de dir que la literatura, l'art, la política, el moviment obrer, tot té una marcada orientació internacionalista? Segurament no descobrirem res. Tothom pot vore que en l'obrerisme existix un internacionalisme pràctic a més de teòric. No es extrany al coneiximent de ningú que la literatura es el producte més específicament nacionalista que coneguem, pero alhora el que assolix el veritable internacionalisme. Darrerament els fets mundials han demostrat que cap poble pot viure aïllat, i que necessàriament la política ha d'omplir aquella funció de relació indispensable.

Pensar per tant en una vida independent del mon, es una gran botgeria. No obstant açó es lo que creu molta gent del nacionalisme: que seria unes muralles alçades seguint el contorn de la patria, que no podríem vore ni tractar a la gent de fora.

Potser ara sí que passa aixó, en la mida en que poden passar aquestes coses. L'internacionalisme de tota Espanya té la via comunicativa de Madrid. I Madrid no sent la gana de viure en el mon, de vibrar junt als altres pobles. Si Madrid no té el neguit del mon, i a més a més, no influència intensament el reste d'Espanya, imagineu-vos qué vida internacional serà la nostra que tenim la mar en casa.

El nacionalisme no seria el mitjà d'apartar-nos a un recer tranquil i soleiat, en el que evocaríem la nostra història, decretariem intangibles les nostres costums, i evitariem que ens penetrara per un badall de les muralles l'aire dels altres pobles. No. Cal traure's del cervell aquesta idea, cal que parles la intel·ligència i no la ignorància.

El nostre nacionalisme es una altra manera de sentir-se internacionals. Els escrits nacionalistes estan fets cara al mon, les nostres idees estan pastades un poc amb l'experiència que hem après d'altres moviments semblants. La solidaritat de tots els moviments nacionalistes, igual que la solida-

ritat de tots els obrers de la terra, no es ja internacionalisme?

Aquest internacionalisme ningú ens el pot negar. La tragèdia de Polònia, d'Irlanda, de l'Egipte, de la India, la llibertat dels pobles del centre europeu, han tingut un eco sincer en la nostra ànima.

Pero en altres ordes el nacionalisme ens situaria dins del mon i no a la vora. Perque si nosaltres hem demanat que tots els valencians coneguen, parlen i estimen la seua llengua, no hem dit, com hi ha qui diu del castellà, que amb la nostra llengua n'hi ha prou. I quan hem dit que hi ha que posar per damunt de totes les coses l'amor a la nostra terra, no hem volgut dir que aquest amor ha de ser cec ni ens ha de tapar alló que ens convé vore.

L'internacionalisme no es qüestió de paraules o de situació geogràfica o de extensió territorial, sino de sentiment i d'estar viu i atent, amb el cor ben obert, a totes les coses que passen arreu de la terra.

AD. PIZCUETA

Germà i germana

Pepa, la meua germana,
es més lletja que un pecat.
Té la cabellera grisa;
els ulls tothora inflamats;
les galtes color de cera;
boca ampla com la d'un rap;
pit, *tanquam tabula rasa*;
en compte de cama un pal.
I quan porta teles maques
com que no les sap portar
esdevenen uns pellingos
al damunt d'un espantall.

Pepa, la meua germana,
té l'esperit molt amarg.
Quan veu a ses companyones
—faç de poma, tratge blanc—
corre a la seua cambreta
a tancar-se amb pany i clau.
Abomina les magnòlies,
adora les flors de drap.
I quan ve la Primavera
—pól·len, pétals i plomalls—
nota a dintre les entranyes
les grapedes d'un carranc.

Pepa, la meua germana,
passeja amb mí per el parc.
Es dumege. Mor la tarda.
Sura un romàntic desmai.
Ambulen els matrimonis
amb la fillada al davant.
Cerquen les vies ombrívols
la cuinera i el soldat.
Llavors la meua germana
romp en un frenètic plany.
Jo també plore. I li dic:
—Ací tens al teu germà.
FRANCESC ALMELA I VIVES

«EN LA ATENAS
DEL
MEDITERRÁNEO»

La Volta del Rossinyol

Consulteu una Guia Urbana de València. A voltes trobareu buscant qualsevol carrer: «Entrada: Calle de Tal. Salida: A la huerta.»

I vos imagineu tot seguit un carrer alegre amb un fons blau i verd; blau del cel sense núvols i verd de la terra adornada de plantes.

Així es la Volta del Rossinyol. Un carrer no estret, pero no tan ample que li lleve tota la gracia de la intimitat. Cases baixes pintades de blanc. Sense adoquinar per a que les veïnes, quan es fa de matí i quan es fa de nit, puguen arruixar gentilment. Seguiu avant. A una banda, jardins; a l'altra, una cequia ampla, roja, grassa... Després, l'horta.

Es bonica de veres la Volta del Rossinyol!

Pero els nostres regidors perpetuen en ella una cosa ridícula que cal portar a aquesta secció on es parla de còses ridícules: es la rajoleta indicadora del nom d'eixe lloc. Diu així:

CALLE
BOLTA
DEL ROSIÑOL

De primer antuvi, veiem la mescla de castellà i de valencià que per a agraviar a la Estètica es manté en tantes rajoletes dels carrers de València.

Mal.

Després veiem que falten les paraules «de la» per a unir la «Calle» i la «Bolta del Rosiñol». Que calguen les paraules «de la» es opinable, pero com estan en les rajoles dels altres carrers, ací falten.

Mal.

No es «Bolta», sino «Volta». Que en castellà qui escriguera «Buelta» en lloc de «Vuelta» correria perill de passar per un ase sense necessitat de posar-se orelles llargues.

Mal.

Finalment, no coneguem cap animal que tinga el mal gust de que li diguen «Rosiñol» en una ese i en una enye. El que nosaltres coneixem es el «Rossinyol» en dos eses i en ene i grega.

Mal, molt mal está eixa rajoleta que posaren fa anys en un típic carrer de les afores de València i que nosaltres demanariem que fora canviada i rectificada si els magnes projectes dels senyors concejals els deixaren temps per a atendre a aquestes menudencies.

VOCABULARI

Continuem donant en aquesta secció explicacions senzilles a paraules escrites en el darrer número de PATRIA NOVA.

«L'episodi xiroi dels bens de Panurgo»... Xiroi es semblant a content, alegre, pero en sentit familiar.

«El perill que ja hem esmentat més amunt»... D' u que no sap per on va, es diu que ha perdut l' esma. Posar esment en una cosa es donar-se compte d' ella. Esmentar es mencionar, citar.

«La dissort de nostra Patria»... Desgracia es lo contrari de gracia. Desdita es lo contrari de dita. Dissort es lo contrari de sort. Molt natural...

«Una ben asmolada destrala»... Destral—o astral, com sol dir la gent remontant-se a les altures celèstiques—es una cosa que ara està de moda en Madrid i per tant en Valencia: es un «hacha».

«I que vessaren veri les planes»... No es igual besar que vessar. Açó significa desbordament. Recordeu la traducció d' uns versos famosos de Mistral:

*Copa santa
i vessanta.*

«Una ridícula falla per a infants»... De la veu llatina tábula se forma la valenciana taula. Del mot que en llatí es fábula naix en valencià el mot falla.

«Una faisó sorprenent»... Faisó = manera, guisa.

«La Llonja, que malgrat»... Inclús en les gasetilles dels diaris s' emplea ja la frase francesa «malgré lui», que en castellà es «a pesar suyo». Malgrat es lo mateix que malgré.

«Conste que li castellanitzem els cognoms»... El castellà apellido correspon al valencià cognom, anomenat així perquè va amb el nom i que té una estructura clarament llatina.

«Lo de les màquines de neteja»... De net (limpio) es deriva neteja (limpieza).

I prou per ara. La setmana que ve, mes.

EL CICERONE

TROSSOS I MOSSOS

En honor a Constantí Llobart s' havia anunciat per al dissabte passat una vetllada en l' Ateneu Científic i per al dumenge la visita al cementeri.

La vetllada es suspengué perquè alguns oradors dels anunciats no assistiren. Açó resulta poc seriós. No volem ni comentar-ho. No val la pena.

El dumenge es celebrà la visita al cementeri. Portaren corones la «Joventut Valencianista», *El Crit de la Muntanya*, «Nostra Patria» i el grup de lliurepensadors «Nostra Patria» envià una numerosa comissió de socis amb la bandera del centre.

SSS

S' anuncien actes patriòtics i molts valencianistes no es prenen la molèstia d' assistir. A la mateixa hora, en canvi, passejen per els carrers de la ciutat.

Es clar que poden no concórrer als actes valencianistes i desinteressar-se per complet de la nostra actuació.

Lo que ja no podran fer honestament es censurar l' apatia dels valencians, retraure el seu poc amor a la nostra història, la nostra llengua i els nostres homes.

Les paraules no deuen anar soles...

SSS

«Lo Rat Penat», enguany, com en altres anys anteriors, no s' ha adherit a l' homenatge de Constantí Llobart. Es açó greu, important? No. Estem aveats a considerar «Lo Rat Penat» com una cosa morta, extingida. Després d' aquesta abstenció, que es un sintoma de la seua inèrcia per a les coses de l' esperit, ens hem quedat lo mateix. Els bons dies ja no tornaran per aquella casa, perquè fins la joventut, eixa joventut de «Lo Rat Penat», que sembla una floreta de cementeri, brotada sobre la tomba ratpenatesca—no s' amoïnen, eh?, ens ha eixit aixís—té la fredor de la casa.

Conste, i açó es lo únic que pot interessar, que «Lo Rat Penat» s' abstingué en l' homenatge al seu fundador.

SSS

El senyor Vives Liern, arxiver municipal, ha llegit en el Centre de Cultura un magnífic treball sobre el tema:

«El Pendó de les Reals Proclamacions de Valencia. La seua importància en la guerra de 1808.»

Cal divulgar alguna cosa de les que el senyor Vives Liern ha dit, remarcant que aquell estandart representava per a Valencia la despòtica detenció dels nostres Furs, substituïts per les lleis de Castella.

Per eixemple la disposició que ordenava colocar en dit pendó, en el millor lloc, les armes de Castella. I aquella altra que obligava a dir en les aclamacions «Castilla y Valencia».

També sentim, com el senyor

Vives Liern, aquestes odioses humiliacions.

SSS

El laboratorió pintor valencià Josep Manaut Viglietli està fent una exposició de les seues obres.

Per cert que el catàleg va redactat en nostra llengua, per lo qual felicitem sincerament a Manaut. Es un gest que l' honora.

Pero... Quan faça una exposició en Valencia, redactarà el catàleg també en valencià, no? Perquè d' altra manera pensariem mal del fet de que en Barcelona use nostra llengua.

SSS

En Josep Grollo, organitzador de les Fires de Mostres de Valencia, parlant dels obstacles que aquestes tenen que vèncer diu en *Las Provincias*:

—L' obstacle més difícil de vèncer es el govern per la seua falta de comprensió i d' atenció cap aquestes qüestions vitals i, com a conseqüència, la carència del seu auxili indispensable; molt principalment per les dificultats enormes que oposa nostre sistema burocràtic, que llunt de facilitar el desenvolupament d' aquestes institucions, es convertix en causa obstativa d' elles.

Altres coses diu el senyor Grollo de l' Estat que «nos ocasiona paradas lamentables y hasta averías irreparables». Nosaltres renunciem al comentari.

SSS

En Pere Gómez Martí, literat local, doctor en Medicina, Secretari de l' Ateneu Científic, admirador de Benavente i—no s' ha escapat!—director del «Centro de Cultura Valenciana», escriu en *Las Provincias* unes proses en les quals de tant en tant veiem uns renglons escrits en valencià, pero en mala ortografia, o millor dit sense ortografia.

El senyor Gómez, que tantes coses deu haver estudiat, podria estudiar també la llengua valenciana.

O no usar-la per a res. Perquè la llengua valenciana no està en una gran posició, però afortunadament encara no ha arribat a un estat tan miserable que necessite la gloria que li puga donar En Pere Gómez Martí.

SSS

La setmana vinent començarem a publicar cròniques de esports. Tenim el gust d' anunciar que seran superiors, molt superiors, a les de tots els periòdics de Valencia per una raó: perquè les dictarà la Justícia d' acord amb la Patria.